

N:o 17.

Ank. till Riksd. kansli den 26 april 1900, kl. 5 e. m.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag dels i fråga om statsbidrag till enskilda bolag, bildade för försäkring mot mjeltbrandskada, dels angående ändrade föreskrifter till förekommande och hämmande af smittosamma husdjurssjukdomar.

Till utskottets behandling hafva öfverlemnats två inom Andra Kammarerna vid innevarande riksdag väckta motioner, nemligen af herr *A. T. Pettersson* i Österhanninge m. fl. med hemställan, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån staten skulle kunna lemna bidrag till enskilda bolag, bildade för försäkring mot mjeltbrandskada samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda»; samt af herrar *A. J. Ericson* i Ransta och *L. P. Mallmin*, med hvilka 25 af kammarens ledamöter instämt, »att Riksdagen måtte besluta i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t efter verkställd utredning i frågan låta utarbета och till Riksdagen inkomma med förslag till ändrade föreskrifter till förekommande och hämmande af smittosamma husdjurssjukdomar, i syfte att vinna ökad trygghet mot sådana sjukdomars uppkomst och utbredning, dels ock derigenom, att

den enskilde, mera än hittills varit fallet, hålles skadeslös för de förluster, han vid sådana sjukdomars utbrott måste vidkännas.»

Till stöd för förstnämnda motion anföra motionärerne följande:

»Sedan lång tid tillbaka har sjukdomen mjeltbrand varit mer eller mindre utbredd bland vårt lands husdjur. Trots de åtgärder, som i synnerhet under det senaste årtiondet vidtagits till sjukdomens hämmande och utrotande, finnes den dock ännu kvar. Förklaringen härtill torde man få söka i flere omständigheter. Dels torde orsaken härtill vara, att sjelfva mjeltbrandsmittämnet har förmågan att motstå yttre inflytelser i så hög grad, att det t. ex. vid platser, der mjeltbrandskadaver nedgräfts, under årtal bevisligen bibehållit sin livsverksamhet och föranledt förnyade utbrott och dels att nutidens lifliga kommunikationer bidraga att mer än förut sprida smittämnet. Derjemte finnas vissa trakter — s. k. mjeltbrandsdistrikt —, hvilka genom jordmånens beskaffenhet äro mer än andra utsatta för sjukdomen och der större svårigheter än eljest möta för densammas utrotande.

Att mjeltbranden under det sista årtiondet tilltagit i såväl omfång som styrka, visa nedanstående siffror, som äro hemtade ur medicinalstyrelsens berättelse öfver veterinärväsendet åren 1890—96.

	Mjeltbrand.		Mjeltbrands- emfysem.	
	A n t a l		A n t a l	
	län.	fall.	län.	fall.
År 1890	15	81	6	36
» 1891	14	78	7	30
» 1892	12	82	6	12
» 1893	15	73	8	85
» 1894	15	64	5	36
» 1895	17	80	10	33
» 1896	17	121	9	41

Detsutom har sjukdom i epizootisk form med längre mellanrum förekommit på Gotland och Öland samt nu senast förlidet år i Västergötland. Vid alla dessa tillfällen har den förorsakat djuregarne stora förluster, hvilka omfattat ej blott värdet af de döda djuren, utan äfven upphörd eller minskad mjölkinkomst samt aflyst betesmark.

Men icke blott den enskilde djuregaren drabbas af nyssnämnda förluster, utan äfven samhället löper fara, att sjukdomen sprides der-

igenom, att fruktan för dylika och ännu större förluster afhåller djuregaren från att anmäla misstänkta fall för att skydda sig mot befarade afspärningsåtgärder. I viss mån synes också dylika försummelse hafva bidragit till den mjeltbrandsepizooti, som förra året härjade i Vestergötland.

En ifrågasatt lindring uti de lagstadgade åtgärderna mot sjukdomen torde visserligen kunna ske och förslag derom lär för närvarande vara under utredning, men så mycket måste dock alltid kvarstå till skydd för vår husdjursafvel och till bevarande af vår export till utlandet, att djuregaren i alla fall icke kan undgå känbara förluster vid sjukdomens utbrott. Är han t. ex. bosatt i närheten af stad och har sin mjölkafsättning i densamma, får han nemligen ringa eller ingen hjälp derigenom, att förbudet mot försäljning af mjölk från mjeltbrandssmittad gård borttages. Hans kunder skulle otvifvelaktigt vägra att emottaga dylik mjölk, hvilket framgår deraf, att den redan nu gifna tillåtelsen att afyttra sådan, sedan den blifvit till föreskrifvet gradtal uppvärmd, af knappast någon blifvit begagnad.

Det torde därför vara alldeles uppenbart, att under sådana förhållanden något måste göras från det allmännas sida till förekommande af dylika förluster.

Hushållningssällskapens ombud hafva också i sådant syfte vid sitt sammanträde förra året beslutat anhålla »det Kongl. Maj:t täcktes till en kommande Riksdag framlägga förslag om bidrag af statsmedel till täckande åtminstone delvis af de förluster, som åsamkas egare af husdjur, till följd af mjeltbrand eller mjeltbrandsemfysem.»

Att staten uteslutande skulle ersätta alla de med ett mjeltbrandsubrott förenade förlusterna torde knappast vara tillrådligt, ty dels skulle det medföra alltför dryga utgifter för statskassan och dels bidroge det måhända till att en eller annan djuregare ej tillräckligt vinnlade sig om sjukdomens snara och kraftiga bekämpande.

Ett dylikt ersättande från statens sida är dessutom obehöfligt.

I Sverige har nemligen en ny gren af försäkringsväsendet börjat träda i verksamhet, i det bolag bildats för försäkring mot mjeltbrandskada. Ett sådant har sedan snart två år existerat inom Stockholms län och der omfattats med så lifligt intresse, att dess försäkringssumma lär öfverstiga en million kronor, och enligt oss meddelade upplysningar pågå förarbeten för dylika bolags bildande i Södermanland, Upland, Vestmanland, Vester- och Östergötland med flera landskap.

Med en låg premie (förlidet års premie var 0,09 % i »Försäkringsbolaget mot mjeltbrandskada i Stockholms län») kunna under vanliga

förhållanden vid sporadisk yttring af sjukdomen respektive kreaturs-egare skydda sig mot förlust vid mjeltbrandsutbrott.

Om deremot sjukdomen af en eller annan anledning skulle antaga epizootisk karakter, kunde premiedebiteringen blifva rent af ruinerande för bolagets delegare, och det är just fruktan härför, som afhåller mången från att ingå i en dylik försäkringsanstalt.

Kunde denna risk bortfalla, skulle dessa anstalter till alla delar fylla sitt ändamål. Det torde derfor kunna ifrågasättas, om ej statens understöd lämpligast borde tagas i anspråk för detta ändamål, likväl under förutsättning att bolagen äro grundade på ömsesidighetsprincipen och ej afse samlande af vinst.

Att närmare angifva de villkor och förutsättningar, under hvilka detta understöd från statens sida bör inträda, torde utan föregående utredning ej vara möjligt, en utredning som ej kan begäras af enskilda motionärer.

Exempelvis vilja vi dock nämna, att nyss nämnda försäkringsbolag i Stockholms län upptager i sina stadgar den bestämmelsen, »att, om utdebiteringen något är skulle öfverstiga 40 öre per 100 kronors försäkringsvärde, reservfonden må anlitas till täckande af den öfverskjutande delen af årspremien». Motivet härtill torde vara det, att en försäkringstagare innan denna storlek af premien uppnås, anses utan synnerlig svårighet kunna erlägga densamma. Måhända skulle en dylik bestämmelse kunna tjena till utgångspunkt för uppgörande af de villkor under hvilka dylika försäkringsanstalter kunna komma i åtnjutande af statsunderstöd.»

Herrar Ericson och Mallmin hafva, under åberopande af hvad de anfört uti en vid 1898 års riksdag af dem väckt motion, i hufvudsakligen samma syfte som den nu föreliggande, och hvilken motion då vann Andra Kammarens gillande, men afslogs af Första Kammaren, såsom ytterligare skäl för sin nu gjorda framställning andragit följande:

»Från senaste stora mjeltbrandsepidemien i Vestergötland har en dyrköpt erfarenhet vunnits angående faran af rigorösa bestämmelser och att det kan vara oklokt låta en tid gå obegagnad förbi, ty derom torde alla fackmän, som haft med sjukdomen att göra, vara öfvertygade, att, om äfven väderleksförhållandena föregående vår och sommar voro för spridningen af en mjeltbrandsfarsot synnerligen gynsamma, den aldrig tagit en sådan spridning, som den gjorde, om ej sannolikt under åratals infektionsämnet magasinerats der genom mjeltbrandsfall, som aldrig kommit till författningsenlig behandling. Då djuregaren å ena sidan anser sig hafva ingenting att vinna genom att inrapportera fall, som

kunna misstänkas vara mjeltbrand, och ej mycket att riskera genom att dölja fallet, ty mjeltbranden uppträder i vanliga fall sporadiskt och ett sådant fall kan i regeln lätt undanhållas myndigheternas kännedom, men deremot djuregaren hotas af mycket allvarliga förluster, om han författningsenligt anmäler fallet, så synes det ligga i öppen dag, att lockelsen till underslef är större, sådan författningen nu gestaltar sig, än hvad den skulle blifva, om författningen modifierades derhän, att djuregaren vid anmälan af ett sådant fall ej hålles fullt skadeslös, men kunde hoppas med jemförelsevis ringa förlust komma ifrån affären, blott denna blefve författningsenligt behandlad.

Frågan angående beredande af ersättning åt djuregare som åsamkats förluster genom mjeltbrand, har förekommit vid hushållningssällskapens ombuds senaste möte, i Kongl. landtbruksakademien och vid Sveriges agrarförbunds nyligen hållna årsmöte. Allmänt synes man inse det berättigade i att ersättning bör lemnas, men äro åsigterna olika angående sättet: antingen ersättning af statsmedel, obligatorisk kreatursförsäkring eller understöd af enskilda mjeltbrandsbolag äro de olika sätt, som framhållas.

Men det är ej blott mjeltbrand, vi hafva att bekämpa, flera andra smittosamma kreaturssjukdomar hafva visat sig kunna uppträda förlustbringande. Svinpesten och svinsjukan hafva flera gånger uppträdt epidemiskt och för djuregarne ruinerande. Lungrötan bland hästar torde äfven böra beaktas, och hafva rusthållarne vid lifregementets dragonregemente färskas erfarenheter om nämnda sjukdoms spridning genom hästar, som fört hem smittan från kavallerietablisementet å Ladugårdsgärdet. Har man följt de smittosamma kreaturssjukdomarnes uppträdande i vårt land och tagit kännedom om de författningar, som finnas rörande smittosamma kreaturssjukdomars hämmande, så finner man, att djuregarne hafva rätt fordra, att författningarna blifva underkastade en grundlig revidering.

Men skall en författningsrevision ske, bör den göras grundlig och genomgående. Det har så länge ympats telningar på den gamla stammen, att den börjat lida af ålderdomsskröplighet. Vetenskapen gör raska framsteg och författningarna måste vara ett uttryck för och lämpade efter tidens åsikter inom det område, der de äro afsedda att tillämpas.»

Sedan frågan om ändrade föreskrifter till förekommande och hämmande af smittosamma husdjurssjukdomar senast behandlades i Riks-

dagen år 1898, har Kongl. Maj:t genom en den 9 december samma år utfärdad förordning meddelat förnyade föreskrifter angående hvad iakttagas bör till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren, hvilken förordning icke upptager några nya bestämmelser i ämnet, utan endast utgör en sammanfattning af hvad i ärendet förut fanns i spridda förordningar stadgadt.

De smittosamma sjukdomar på hvilka denna författning skall tillämpas, äro:

- a) *boskapspest* hos idislande djur,
elakartad lungsjuka hos nötkreatur,
rots eller springorm hos djur af hästsläktet,
koppor hos får,
smittosam mul- och klöfsjuka hos idislande djur och svin,
skabb hos får,
elakartad klöfsjuka hos får och getter,
mjeltbrand hos husdjur,
vattuskräck hos hundar och andra husdjur,
svinpest (diphtheritis suum),
svinsjuka (septichæmia hæmorrhagica suis);
- b) *rödsjuka* (erysipelas malignum) hos svin.

Derjemte föreskrifves att, om annan husdjurssjukdom skulle visa sig så elakartad att den kan anses jemförlig med någon af de här ofvan uppräknade, Kongl. Maj:t vill taga under särskild pröfning, huruvida och till hvilken utsträckning de i denna författning gifna föreskrifter må i afseende på sådan sjukdom lända till efterrättelse.

Författningen innehåller bland andra följande allmänna föreskrifter rörande de försigtighetsmått, som i fråga om de under a) här ofvan uppräknade sjukdomar böra iakttagas.

Husdjur, som angripes af eller misstänkes för någon af dessa sjukdomar, skall genom egarens försorg afskiljas från all gemenskap med friska husdjur, som kunna af sjukdomen angripas, äfvensom afhållas från beten och vattningsplatser, som äro åtkomliga för sådana friska djur. Vårdare af smittadt djur får ej hafva beröring med friskt djur, som kan af sjukdomen angripas, ej heller må obehörig person tillåtas komma i närheten af det sjuka djuret eller föremål med hvilka detta varit i beröring.

Smittadt eller misstänkt djur får ej, utan särskildt tillstånd från vederbörande, flyttas från den gård, der det insjuknat.

Djur, som dött i någon af ifrågavarande sjukdomar eller blifvit med stöd af författningen dödadt, skall på egarens föranstaltande med

största skyndsamhet fullständigt nedgrävas å afsides belägen plats eller ock förbrännas eller kokas.

Nedgräfvets djuret, utan att huden afdragits, bör denna sönderskäras eller på annat sätt göras obrukbar. Djuret skall nedgrävas i torr och tjenlig mark till sådant djup, att alla dess delar täckas af minst 1,5 meter jord; och skall denna plats hållas inhägnad och afstängd för husdjur under ett år efter nedgräfningen.

Den som varit i beröring med smittadt djur eller med kvarlevor deraf eller med af dylikt djur vidrörda föremål såsom fordon, seldon m. m. skall, innan han aflägsnar sig från stället, sorgfälligt rengöra sig äfvensom vid tillfället begagnade kläder och skodon.

Å smittadt ställe skall fullständig rengöring och desinfektion ega rum under tillsyn af veterinär; och må, innan detta skett, sådana föremål, som skola undergå rening icke begagnas, ej heller friska djur, hvilka kunna af sjukdom angripas, å stället insläppas för annat ändamål än att omedelbarligen nedslagtas.

I öfrigt stadgas rörande hvarje särskild sjukdom följande:

Boskapspest. Djur angripet af boskapspest äfvensom alla idislande djur, hvilka inom loppet af 10 dygn varit i ladugård, vid vattningsställe, ute å mark, på fartyg, i jernvägsvagn eller å annat ställe tillsammans med något af boskapspest angripet djur, skola ofördröjligen dödas; och må ingen del af sådant djur till nytta användas.

Ersättning till fulla värdet för sålunda dödadt djur erhålles af statsmedel.

Fullständig desinfektion skall ske efter föreskrift och under tillsyn af veterinär. Hö, halm eller strö, som finnes i eller invid byggnad, hvari af boskapspest angripet djur förvarats eller med hvilket sådant djur kommit i beröring, skall antingen uppbrännas eller inom kort tid användas till på stället befintliga icke idislande djur. Spillning från smittad ladugård äfvensom å betesmark, der af boskapspest angripet djur betat, skall omsorgsfullt nedgrävas eller uppbrännas. Å sådan mark må idislande djur ej utsläppas förr än påföljande år. Stället, der sjukdomen förekommit, kan förklaras fritt, sedan 20 dygn förflutit efter verkställd desinfektion.

Elakartad lungsjuka. Vid denna sjukdom gälla samma föreskrifter angående dödandet af smittadt djur som vid boskapspest, för så vidt ej medicinalstyrelsen anser andra åtgärder lämpligare.

Nötkreatur, som inom loppet af 120 dygn varit i beröring med djur, som derefter befunnits sjukt, hålles, om det icke skall dödas, af

skiljdt från andra nötkreatur, till dess 120 dygn förflutit, sedan det var i beröring med det insjuknade djuret.

Ersättning för dödadt djur utgår med fulla värdet, om djuret vid obduktionen befinnes hafva varit af elakartad lungsjuka angripet, men eljest med hvad å värderingssumman återstår efter afdrag af värdet å de delar, hvilka veterinären förklarar kunna till nytta användas.

Smittadt ställe må förklaras fritt från sjukdomen, då 20 dygn förflutit efter slutad desinfektion, dock under vilkor att å stället ej fins nötkreatur, som enligt hvad ofvan nämnts skall hållas afskiljdt under 120 dygn.

Rots eller springorm. Djur, som af veterinär förklaras vara angripet af rots skall dödas och genast obduceras. För sådant djur utgår ersättning af allmänna medel med fulla värdet, om vid obduktionen framgår, att djuret icke lidit af rots, men eljest med halfva värdet. Misstänkt djur skall hållas afskiljdt under 90 dygn. Rotssmittadt ställe förklaras fritt, sedan 90 dygn förflutit efter verkställd desinfektion.

Koppor hos får. Fårhjord, inom hvilken koppsjukdom inträffat, skall insättas i stall eller annat förvaringsrum eller ock ute å mark hållas afskild från andra friska får på ett afstånd af minst 100 meter. Verkställes ympning å friska djur inom smittad hjord eller af frisk hjord, som finnes i närheten af sjuk, skola alla häraf föranledda kostnader bestridas af djuregaren. Ströfoder från smittadt stall får ej bortföras eller användas åt friska får, såvida dessa icke genomgått sjukdomen eller blifvit ympade.

Friskt får i smittad hjord får ej slagtas, med mindre än att detta sker under veterinärs uppsigt och att köttet endast i saltadt tillstånd från det smittade området bortföres.

Smittadt djur, som dödats eller dött, skall med hud och allt nedgrävas.

Smittadt ställe förklaras fritt 60 dygn efter slutlig desinfektion.

Smittosam mul- och klöfsjuka hos idislande djur och svin. Å smittadt ställe befintliga idislande djur eller svin skola hållas fullständigt afskiljda från djur, som kunna af sjukdomen angripas, och få ej vid körslor eller annorledes användas å vägar eller der framdrivas eller hållas ute å betesmark, med mindre särskildt föreskrifna försigtighetsmått iakttagas. Spillning efter smittadt djur skall oskadliggöras eller dagligen utföras och nedplöjas.

Mjolk af idislande djur å smittadt ställe må icke derifrån afyttras eller användas till föda åt människor eller djur med mindre den blifvit

kokad, ej heller till smör- och ostberedning, utan att den förut blifvit uppvärmd till minst 70 grader Celsius.

Smittadt ställe förklaras fritt 20 dygn efter desinfektionens afslutande.

Skabb hos får. Smittad hjord skall hållas fullständigt afskild från andra friska får.

Sedan de angripna djuren tillfrisknat och nytt sjukdomsfall under 20 dygn derefter icke inträffat, skall desinfektion ske, hvarefter stället förklaras fritt.

Elakartad klöfsjuka hos får och getter. Rörande desinfektion och friförklarande af smittadt ställe gälla enahanda bestämmelser som i fråga om nästföregående sjukdom.

Mjeltbrand hos husdjur. Djur, som är eller misstänkes vara smittadt, skall hållas afskildt och om möjligt insättas i särskild byggnad.

Spillning efter smittadt djur samt foder eller halm, hvarmed dylika djur varit i beröring, skall uppbrännas eller nedgrävas. Likaså skall jord, som orenats genom blod eller andra vätskor eller spillning från sådana djur, uppsamlas och nedgrävas, hvarefter platsen der nedgrävningen skett skall desinfekteras samt hållas inhägnad och afstängd under ett år.

Mjolk från smittadt ställe behandlas på enahanda sätt, som föreskrifvits i fråga om mul- och klöfsjuka.

Noggrann och fullständig rengöring och desinfektion skall verkställas af golf, tak, väggar, dörrar och annan inredning i stall der djuren förvarats, äfvensom af fordon, redskap och andra föremål, med hvilka de varit i beröring.

Stället förklaras fritt 10 dygn efter slutad desinfektion.

Uppträder sjukdomen under form af mjeltbrandsemphysem, får mjolk af friska kor användas utan föregående uppvärmning.

Vattuskräck. Djur angripet af vattuskräck, äfvensom hund, katt eller svin, som blifvit bitet af sjukt djur, skall ofödröjligen dödas. Häst eller idislande djur som blifvit bitet, skall, derest ej egaren låter döda detsamma, hållas väl afskildt från andra djur under 120 dygn.

Svinpest och svinsjuka. Då sådan sjukdom uppkommit, eger medicinalstyrelsen förordna rörande de åtgärder, som böra vidtagas till sjukdomens hämmande. Vid misstanke om smitta eger veterinär nedslagta högst tre bland de sjuka djuren. Likaså eger medicinalstyrelsen förordna att, för hämmande af befintlig svinpest eller svinsjuka, nedslagning af djur må verkställas i den omfattning, som anses erforderlig.

I bägge dessa fall erhåller djuregaren ersättning till fulla värdet af de nedslagtade djuren dock med afdrag för värdet af det fläsk, som förklaras användbart till människoföda, men är skyldig att väl nedsalta sådant fläsk och förvara det på stället under minst 30 dagar. Efter upphörd sjukdom skall veterinär verkställa noggrann rengöring och desinfektion af svinstall, gård och andra lägenheter, der svinkreatur förvarats samt derom skyndsamt afgifva berättelse till medicinalstyrelsen, som bestämmer när stället kan förklaras fritt från sjukdom.

Rödsjuka hos svinkreatur. Medicinalstyrelsen eger att föreskrifva de åtgärder, som utöfver den lagstadgade isoleringen anses erforderliga till bekämpande af sjukdomen och förekommande af dess spridning. Stället förklaras fritt 14 dagar efter sedan sjukdomen upphört och behörig desinfektion skett.

Slutligen finnes i författningen stadgadt:

att ersättning af allmänna medel ej eger rum för djur, som dött i smittosam husdjurssjukdom,

att kostnaden för sjuka djurs dödande och nedgräfnings bestrides af djuregaren, hvilken det jemväl åligger att på sin bekostnad tillhandahålla för desinfektionen nödigt förråd af kalk och dertill erforderligt folk, redskap m. m.,

men att deremot öfriga desinfektionsmedel, likasom veterinärens på grund af vederbörande myndighets förordnande verkställda resor, bekostas af statsmedel.

Uti den motion som herrar A. J. Ericson i Ransta och L. P. Mallmin afgåfvo vid 1898 års riksdag om ändrade föreskrifter till förekommande och hämmande af smittosamma husdjurssjukdomar i syfte att vinna ökad trygghet mot sådana sjukdomars uppkomst och utbredning erinrade motionärerne, att professoren vid Veterinärinstitutet J. Wennerholm uti ett år 1898 hållet föredrag kraftigt betonat, att en lindring skulle vid utbrottet och bekämpandet af de i våra författningar upptagna smittosamma husdjurssjukdomarne kunna beredas djuregaren i ett eller annat af följande afseenden:

1:o) genom beredande af ersättning åt honom för i vissa af dessa sjukdomar, såsom mjeltbrand, elakartad lungsjuka, mjeltbrandsemfysem etc. döda djur, såväl som genom höjande af den ersättning i vissa fall, som för närvarande författningsenligt utgår till honom vid slag af djur uti en del infektionssjukdomar;

2:o) genom beredande af godtgörelse åt honom för förluster, orsa-

kade i samband med den i författningen föreskrifna isoleringen af hans egendom;

3:o) genom minskning af strängheten i isoleringsåtgärderna vid mjeltbrand;

4:o) genom ersättning åt djuregaren för de med reningsåtgärderna och desinfektionen förenade utgifterna.

Såsom motiv härför anförde professor Wennerholm bland annat:

»Det är af högsta vikt för en smittosam sjukdoms bekämpande, att den i tid upptäcker, och att åtgärder vidtagas mot den, innan den ännu hunnit få någon spridning. Detta gäller i all synnerhet om sjukdomar med stor smittosamhet, såsom mul- och klöfsjukan. Det är tydligt att då det enligt den utländska lagstiftningen utgår ersättning äfven för djur, som dött i mjeltbrand, elakartad lungsjuka, mul- och klöfsjuka etc., denna offervillighet från statens sida, lika litet der som hos oss, som redan förut är framhållet, är dikterad af något medlidande med djuregaren eller någon särskildt oegennyttig sträfvan att hålla honom skadeslös, utan är en ren försigtighetsåtgärd, afsedd att förebygga underslef och hålla djuregarens intresse vaket för ett tidigt ingripande emot sjukdomen. Med all aktning för vår svenska redbarhet, tror jag dock att enahanda indikationer föreligga här.

Det har, för att taga ett exempel, flerfaldiga gånger händt, att kadaver efter djur, som dött i mjeltbrand eller mjeltbrandsemfysem afyttrats till korfmakare, ett underslef, som kan blifva mycket ödesdigert, och som borde kunna förebyggas derigenom, att de reglementerade åtgärderna mot mjeltbrand minskades i skärpa, och att staten lemnade ersättning vid dödsfall i denna sjukdom så väl som i mjeltbrandsemfysem, likasom man i utlandet gör.

Det är också tydligt att djuregaren i allmänhet med större villighet skulle ställa sig till efterrättelse de allmänna föreskrifterna till hänmande af smittosamma husdjurssjukdomar, om staten dervid ginge honom hjälpande till mötes.

Särskildt vill jag betona vigten häraf i fråga om reningsåtgärderna.

Som bekant skall vid hvarje smittosam husdjurssjukdom, som våra författningar äro rigtade emot, det vid slutad farsot anställas desinfektion. Och hvad förstår man med desinfektion? Jo, ett så fullständigt rengörande på en egendom af alla de rum och föremål etc., med hvilka djuren direkt eller indirekt kunnat hafva någon beröring, att hvarje infektkälla å egendomen släcks eller afstänges. En sådan s. k. desinfektion måste alltid blifva mer eller mindre problematisk. Det är

omöjligt äfven med det allra grundligaste och mest minutiösa tillvägagående att sålunda så att säga med ett slag samvetsgrant utrota infektionsämnet. Det ligger i sakens natur, detta, och vi hafva, med vår nuvarande kunskap om smittofröna och deras lefnadsbetingelser, lätt att förstå, att så måste vara. Hur är det väl möjligt, att med de hittills använda desinfektionsmedlen sätta hvarje springa, hvarje liten ströpartikel, ja, hvarje damkorn i så långvarig kontakt med det använda desinfektionsmedlet att hvarje liten bakterie tillintetgöres? Jo, med gasformiga desinfektionsmedel skulle det låta sig göra, men dessvärre ha vi ännu icke något fullt tillförlitligt och praktiskt användbart sådant att tillgå, möjligen med undantag af formalinet, men detta är ej ännu i tillräcklig skala pröfvadt. Men klart är, att ju grundligare desinfektionen sker, desto större trygghet mot ett återuppträdande af sjukdomen.

Här finnes nu vid en desinfektion en oändlig massa grader mellan en ytlig och grundlig sådan och det är för den desinfektionen öfvervakande veterinären hardt när omöjligt att dervid taga hänsyn till djuregarens ekonomi. Här bör golfvet brytas upp, här bör en del gammalt virke och annat mera förstöras, här skulle till och med en gammal byggnad, en svinstia t. ex. behöfva helt och hållet offras åt lågorna. Men egaren är fattig, och man vill gerna, så långt sig göra låter, skydda honom för större förluster än dem han redan lidit.

Men äfven under långt mindre ömmande omständigheter, kommer grundligheten i desinfektionen att blifva lidande på de ekonomiska hänsynen, och jag tror det vore i sin ordning att staten här grepe in och öfvertog en större eller mindre del af de med desinfektionen förenade omkostnaderna. Sjelfva de använda desinfektionsmedlen har staten redan förut brukat tillhandahålla djuregaren, men de spela i allmänhet den minsta rollen.

Jag vill också erinra om vigten af att vid en del infektionssjukdomar desinfektionen går raskt. Desto förr kan stället förklaras fritt, och desto förr kan man hoppas få ett importförbud häfdt, der farsoten haft ett sådant till följd. Men en rask desinfektion kräfver en arbetsstyrka, hvars anskaffande kan vara förenadt med särskilda utgifter, dem djuregaren, om han sjelf skall bestrida dem, naturligtvis helst söker bespara sig. En grundlig desinfektion kan taga flera veckor i anspråk, i all synnerhet om arbetsstyrkan är ringa. Hur sedan, om ersättning skulle lemnas djuregaren härvid, dessa medel skulle utanordnas, om distriktsvis eller af statskassan, blir en sekundär fråga, som jag ej här anser skäligt att gå in på.»

Sedan denna fråga år 1898 behandlades i Riksdagen har densamma varit föremål för uppmärksamhet från andra håll.

Vid kongl. landtbruksakademiens sammankomst den 17 april 1899 höll föreståndaren för veterinärinstitutet professoren John Lundgren ett föredrag öfver ämnet »I hvad mån böra de kostnader och förluster, som förorsakas af smittosamma husdjurssjukdomar, ersättas af staten», ur hvilket här må anföras följande:

»Utaf de smittosamma kreaturssjukdomarne hafva vi under många år varit alldeles förskonade för boskapspest, elakartad lungsjuka, fårkoppor, fårskabb, vattuskräck, m. fl. och af rots förekommer årligen endast ett eller annat fall i hela landet. Mjeltbrand och mjeltbrands-emysem förekomma blott i enstaka fall här och hvar utan vidare benägenhet att sprida sig, och sedan 1888 hafva vi ej haft något större utbrott af smittosamma svinsjukdomar. Deremot hafva på senare tiden förekommit trenne utbrott af den för sin höggradiga smittosamhet med rätta så fruktade mul- och klöfsjukan, nemligen åren 1893, 1897 och 1898, hvilka utbrott dock, tack vare gynsamma yttre omständigheter och energiska åtgärder till dess bekämpande, ganska snart kufvades, innan de erhållit någon större spridning.

Men om vi ock hittills varit lyckligt befriade från mera utbredda förhärjande farsoter bland kreaturen, så ökas dock alltjemt faran för deras införande. På samma gång som våra kommunikationer med kontinenten alltjemt blifva snabbare och trafiken på utlandet ökas, så ökas också faran. Den allra strängaste karantän i fråga om lefvande djur kan aldrig blifva fullt betryggande, ty lefvande och verksamt smittämne kan lika lätt införas i landet med hö, halm och annat, som varit i beröring med smittade djur, ja en person, som den ena dagen i utlandet varit i beröring med af någon smittosam sjukdom angripna djur, kan, då han följande dag besöker sin egen ladugård, mycket väl med sina kläder eller skodon ditföra smittämne, som, om olyckan skall vara framme, lätt kan upptagas af kreaturen. Vi måste därför i hvarje ögonblick vara fullt rustade att mottaga den objudna gästen, iakttagande den gamla satsen: »si vis pacem, para bellum», och kommer han, så är det framför allt viktigt att genast upptäcka honom öfverallt, der han visar sig, ty endast derigenom kan man hoppas blifva herre öfver honom. För att nå detta mål, för att kunna vara säker på, att alla misstänkta sjukdomsfall af djuregarne ofördröjligen bringas till myndigheternas kännedom, finnes ingen annan verksam utväg, än att bidrag lemnas till täckande af de förluster och kostnader, som farsoten förorsakar, men endast åt dem, som prompt och lojalt anmäla hvarje miss-

tänkt sjukdomsfall; hvarje bidrag eller ersättning måste deremot utan misskund förvägras hvar och en, som af liknöjdhet eller rent af för att förhållanden underlåter att redan vid dess första symptom vederbörligen anmäla densamma. Förhållandet bör vara detsamma beträffande de åtgärder till farsotens bekämpande, som af myndigheterna föreskrifvas; underlåter djuregaren att ställa sig dessa föreskrifter till efterrättelse, bör han ock hafva förverkat all rätt till ersättning för hafda förluster och kostnader.

Då smittosam sjukdom utbryter, drabbas ej blott den, hvars djur angripits, af förluster; öfriga djuregare i trakten kunna äfvenledes få ekonomisk kännning af de åtgärder, som äro nödiga för densammas hämmande. Förlusterna kunna vara af mångahanda slag: dels förluster, som förorsakas direkt af farsoten, sådana som dödsfall bland kreaturen och minskning af deras arbetsduglighet eller produktionsförmåga, dels sådana förluster, som bero på de till sjukdomens hämmande nödiga åtgärderna. Bland de senare må anföras: Inskränkning i friheten att fritt få disponera öfver ej blott de sjuka utan äfven de friska djuren, öfver djurens produkter, foder, gödsel, m. m., inskränkning i den obehindrade samfärdseln, genom fruktan för smitta förorsakad svårighet att afsätta öfriga gårdens produkter o. s. v. Dertill komma direkta kostnader för rengöring och desinfektion samt för dertill använd arbetskraft, för nyanskaffning af sådana redskap och inredningsdelar i stall eller ladugård, som ej kunnat på ett betryggande sätt desinfekteras, utan därför måst förstöras, för under desinfektionen förstörda kläder m. m.

I fråga om en rättvis fördelning af dessa kostnader och förluster, kunna mycket olika allmänna principer göra sig gällande. Om man först och främst tager i betraktande de genom djurens sjukdom och död förorsakade förlusterna, så torde väl knappt djuregaren kunna ega några berättigade anspråk på att få dessa förluster ersatta af allmänna medel. Sådana förluster komma, synes det mig, precis under samma kategori, som förluster genom missväxt, öfversvämningar, nattfrost, hagel, eldsvåda och andra olyckor, för hvilka väl intet anspråk på ersättning kan framställas. Deremot bör försäkringsväsendet härvidlag vara den enskilde till synnerligen god hjälp såsom skydd mot dylika förluster, och man ser ju, huru försäkrings- och sjelfhjelpsprincipen inom så godt som alla områden allt mer och mer vinna terräng. Men jag återkommer till försäkringsfrågan längre fram.

Mera komplicerad ställer sig frågan om gäldandet af de kostnader och förluster, som förorsakas af åtgärder, hvilka af myndigheterna an-

befallas för hämmande af farsoter och af de inskränkningar i den fria nyttjanderätten af sin egendom, som djuregarne för samma ändamål måste underkasta sig. Man har försökt att uppställa såsom allmän regel, att hvad djuregaren gör eller måste göra för att skydda sig sjelf, skall han sjelf betala; för de åtgärder som åläggas honom för att skydda andra, bör han hafva ersättning. Men mot denna thes kunna befogade anmärkningar göras. Går man ut från principen om individens ekonomiska frihet och oberoende, så kan man säga, att det blir hvars och ens ensak, om han vill vidtaga åtgärder för att skydda sig mot smittosamma sjukdomar bland sina husdjur och deraf förorsakade förluster eller ej, något tvång bör ej åläggas honom. Men å andra sidan sedt hafva hans grannar rätt att blifva så mycket som möjligt skyddade mot fara för smitta; en ständig pesthärd midt ibland dem utgör emellertid en ständig fara, alltså, då en person tvingas att för egen del vidtaga skyddsåtgärder, skyddas derigenom äfven andra. Någon bestämd gräns mellan de begge slagen skyddsåtgärder kan för öfrigt ej uppdragas, de gripa ständigt in i hvarandra.

Ehuru sålunda enligt min åsigt ingen kan anses ega oomtvistlig rätt att fordra ersättning för i lag föreskrifna åtgärder till kreatursfarsoters bekämpande, så måste jag å andra sidan uttryckligen framhålla, att det i flera hänseenden är med samhällets fördel öfverensstämmande, att den enskilde till en viss grad hålles skadeslös för sådana förluster, hvarom här är fråga. Såsom jag förut framhållit är det af största vigt, att hvarje utbrott af en farsot genast upptäckes, snar hjälp är dubbel hjälp. Om nu djuregarne veta, att ersättning, åtminstone inom vissa gränser lemnas dem för deras förluster, ifall de genast anmäla hvarje utbrott af en farsot samt om de sedermera noga ställa sig gifna föreskrifter till efterrättelse, men att de i motsatt fall gå sådan ersättning förlustig, så är det klart, att ingen har anledning eller söker att hemlighålla ett sjukdomsutbrott; på så sätt blir den lemnade ersättningen väl använda penningar. Så lemnas till exempel i konungariket Sachsen från och med 1887 ersättning för djur, som dött i mjeltbrand. År 1886 anmäldes officiellt 300 fall, men följande år, då lagen trädte i kraft anmäldes 600 fall. Man kan sålunda antaga, att förut minst halfva antalet fall ej kommit till myndigheternas kännedom och sålunda ej heller några åtgärder vidtagna till förstörande af smittämnet. Sedan dess har antalet mjeltbrandsfall årligen minskats högst betydligt, och man har det bästa hopp, att de ytterligare skola minskas, och därför anser man sig till största delen hafva de lemnade ersättningarna för fallna djur att tacka. Men hvarje sak har två sidor. Genom att i allt-

för stor utsträckning lemna ersättning kan man motarbeta det mål, man sträfvar efter. Det är en gammal känd sak, att när staten skall betala något, får den betala det dyrt. Det är ej lätt för staten att i hvarje landsände utöfva pålitlig kontroll öfver, att sådana ersättningar ej blifva allför rundligt tilltagna, och deri ligger just faran. Blir ersättningsbeloppet så stort, att ren vinst af djuregaren derigenom kan beräknas, så förlorar han intresset för att skydda sina kreatur mot smitta, han blir vårdslös och likgiltig. Djuregaren bör därför alltid drabbas af någon förlust, om farsot utbryter bland hans djur, derigenom skall han bemöda sig att undvika smitta.

Af hvad jag nu anfört, framgår, att ersättning åt egarne till djur, som dött i smittosamma sjukdomar, samt bidrag till bestridande af öfriga dermed förbundna kostnader verksamt bidraga till dessa sjukdomars hämmande samt att därför sådan ersättning bör lemnas. Men nu kommer frågan, hvem skall betala detta? För min del anser jag det vara obilligt begärddt, att dessa kostnader uteslutande skola bestridas af allmänna medel, d. v. s. att hvarje skattskyldig svensk medborgare, äfven om han aldrig egt ett husdjur, skall bidraga till att ersätta kreatursegare för deras förluster, ty på lika goda skäl skulle i så fall hvarje annan yrkesidkare kunna göra anspråk på ersättning af allmänna medel för de oförvållade förluster, för hvilka han kan blifva utsatt. Rättigare torde det vara, att för dessa utgifter nödiga medel pro rata parte uttaxeras på djuregarne antingen öfver hela landet eller, enär farsoterna visa mycket olika frekvens i olika län, länsvis, eller ock att på ett eller annat sätt staten och djuregarne sins emellan fördela dessa utgifter. Innan jag emellertid framlägger något närmare förslag härtill, torde det vara på sin plats att redogöra för, huru en del af kulturländerna löst denna ersättningsförmåga.

I *Sverige* betalar staten veterinärernas resor samt all ersättning för polis- eller militärbevakning. Vidare betalas full ersättning efter skedd laga värdering för alla sjuka eller för sjukdom misstänkta djur, som på grund af vederbörande myndigheters föreskrifter dödas, i vissa fall dock med afdrag för de delar, som få till nytta användas. Undantag härifrån göres dock beträffande rots eller springorm, i det att för ett dödadt djur, som ej befunnits hafva lidit af denna sjukdom, det fulla värdet betalas, men för ett djur, som vid obduktionen befinnes hafva varit behäftadt dermed, blott halfva värdet ersättes. För djur, som sjelfdött i smittosam sjukdom, betalas under inga förhållanden någon ersättning. Sedan den 1 april detta år betalas vidare af vederbörligen

förordnad veterinär använda desinfektionsmedel, med undantag af kalk, som djuregaren sjelf skall bekosta.

Ofvannämnda ersättningar betalas af statsverket. Alla öfriga kostnader och förluster drabba djuregarne. Kommunerna drabbas ej af några utgifter på grund af smittosamma husdjurssjukdomar.

Från dessa allmänna föreskrifter kunna dock i vissa fall undantag göras, då frågan gäller svinpest eller mul- och klöfsjuka, i det att medicinalstyrelsen genom nådiga bref den 3 november 1887 beträffande svinpest och den 22 december 1892 beträffande mul- och klöfsjuka, befullmäktigats att vidtaga alla nödiga åtgärder för dessa farsoters bekämpande och af allmänna medel bestrida derigenom förorsakade kostnader, en rättighet, hvaraf styrelsen vid senaste utbrotten af mul- och klöfsjuka gjorde ett vidsträckt bruk.

I Norge fördelas kostnaderna för kreatursfarsoters hämmande på statskassan, vederbörliga kommunalkassor och djuregarne. Djur, som af veterinär förklaras lidande af boskapspest, elakartad lungsjuka, svinpest eller rots, skola dödas. Äfven kan regeringen vid mul- och klöfsjuka, om så finnes nödigt, påbjuda nedslagting. För sålunda dödade djur erhåller egaren *fulla värdet*, dock aldrig öfver 600 kronor, om djuret vid obduktionen finnes *ej* hafva lidit af sjukdomen; har det åter varit angripet, erhåller han, då fråga är om boskapspest, elakartad lungsjuka eller mul- och klöfsjuka, *två tredjedelar*, men då det gäller rots eller svinpest endast *hälften* af djurets värde, allt med afdrag af värdet för de delar, som möjligen kunna till nytta användas. Dessa ersättningsbelopp samt kostnaderna för dagtraktamenten åt de besigtningmän, som värderat djuren, utbetalas helt och hållet af statskassan, om de dödade djuren *ej* befunnits sjuka; i motsatt fall betalar staten hälften och vederbörande kommunalkassa den andra hälften. I de fall, der det finnes nödvänigt att oskadliggöra foder, redskap och dylikt, delas likaledes i lika delar mellan staten och vederbörande kommun.

Alla utgifter, som förorsakas genom de sjuka djurens vård, isoleering och desinfektion samt genom desinfektion af stall, ladugårdar, redskap och dylikt äfvensom genom döda djurs nedgräfning eller oskadliggörande, bekostas af egaren; eger denne *ej* tillgångar, af kommunen. Lämplig, af myndigheterna godkänd nedgräfningsplats skall af hvarje kommun anskaffas. Alla öfriga, *ej* uppräknade utgifter för farsoters bekämpande, såsom för vaktmanskap m. m., bestridas af kommunerna, med undantag dock för veterinärernas resor och förrättningar, hvilka bekostas af statskassan.

I *Danmark* gälla, enligt Loven om Smitsomme Sygdomme hos Husdyrene af den 14 April 1893, i det närmaste samma bestämmelser beträffande dödandet af djur, behäftade med smittosamma sjukdomar, som i Norge. Äfven här erhåller egaren ersättning för djurets *fulla värde*, om detsamma vid obduktionen befinnes ej hafva lidit af den sjukdom, hvarför det dödats. Var djuret åter angripet af sjukdomen, har egaren liberalare vilkor, i det att han då erhåller *fyra femtedelar* af djurets värde. Ersättningen för sålunda dödade djur samt utgifter för värdering och nedslagtning bestridas med halfva beloppet af statskassan, med andra hälften från den s. k. amsrepartitionsfonden, om sjukdomen utbrutit på landet, eller af kommunalkassan, om det gäller Köpenhamn, eller af samtliga i ett amt befintliga köpstäders kommunalkassor, om det gäller någon sådan stad.

Äfven erhåller djuregaren ersättning för använda desinfektionsmedel, för döda kreaturshudar, om dessa ej få användas, för oskadliggjorda eller förstörda smittoförande ämnen, sådana som hö och halm, för redskap och stallinredning, som förstörts vid desinfektion, samt för nyinredning af stallrum, då sådant är nödvändigt för att kunna isolera de sjuka djuren från de friska. Om en egendom afspärras på grund af misstanke, att smittosam sjukdom der utbrutit, men det sedan visar sig, att den förmodade sjukdomen ej förefans, erhåller egaren full ersättning för den förlust, som spärringsåtgärderna vållat honom. Ofvannämnda utgifter bestridas likaledes till hälften af statskassan, till den andra hälften af amsrepartitionsfonderna eller städernas kommunala kassor.

Skulle det emellertid vid räkenskapsårets slut visa sig, att för något amt dess del af samtliga, ofvan uppräknade utgifter för ersättning för nedslagtade djur m. m. öfverskrider ett visst belopp, gäldas öfverskottet af statskassan. Det högsta belopp, amtet för år eger att betala, beräknas på landet efter 10 öre för hvarje tunna af amsråds-kretsens »Hartkorn» samt utgör i städerna 2 $\frac{1}{2}$ öre per individ.

Kostnaderna för veterinärernas resor och förrättningar bestridas deremot uteslutande af amsrepartitionsfonden eller kommunalkassorna utan att statskassan lemna bidrag dertill.

Utgifterna för de sjuka djurens vård, isolering och desinfektion, för desinfektion af stall och redskap samt för döda djurs nedgräfning betalas af egaren, dock har han, såsom ofvan nämnts, desinfektionsmedel fritt.

I *Tyskland* gäller för samtliga förbundsstater en af regering och riksdag antagen »Reichsgesetz», beträffande förekommandet och häm-

mandet af kreatursfarsoter af den 23 juni 1880, ändrad i vissa punkter den 1 maj 1894. Likaledes finnes en särskild rikslag af 7 april 1869 om åtgärder mot boskapspest. Hvarje stat har dessutom sin särskilda lagstiftning utöfver hvad rikslagen föreskrifver, ehuru dessa speciallagar i flera stater äro hvarandra temligen lika.

Beträffande boskapspest föreskrifver rikslagen de strängaste åtgärder, bland annat ovilkorlig nedslagning af såväl sjuka som misstänkta djur samt uppbrännande af å smittad gård befintligt foder, redskap, m. m. Ej blott för sålunda förstördt foder och redskap samt för slagtrade djur betalas full ersättning af förbundskassan, det är den för hela riket gemensamma statskassan, utan äfven för sjelfdöda djur, för nedgräfningsplats m. m. Ersättning lemnas dock ej för djur, som dö inom tio dagar, efter det de äro köpta, för djur, som dött, innan anmälan om deras insjuknande blifvit gjord, samt om egaren ej noggrant ställer sig gifna föreskrifter till efterrättelse.

Rikslagen om öfriga smittosamma sjukdomar föreskrifver bland annat, att djur, hos hvilka rots eller elakartad lungsjuka konstaterats, ovilkorligen skola dödas. Vidare föreskrifves, att djuregaren skall undfå ersättning för alla djur, som dödas på myndigheternas order, eller hvilka sjelfdö, sedan sådan order är utfärdad, men innan den gått i verkställighet, äfvensom för sådana djur, som dö till följd af skyddssympning, som på myndigheternas befallning företagits, men att åt hvarje särskild stat förbehålles rätt att bestämma, hvem som skall betala ersättningen och huru dessa medel skola anskaffas. Särskildt medgifves, att ersättningsbeloppen få uttaxeras på samtliga djuregare. Vid rots betalas $\frac{3}{4}$, vid lungsjuka $\frac{4}{5}$ af djurets värde. Från ersättningssumman skall frånräknas den summa, som möjligen genom privat kreatursförsäkring skulle tillkomma egaren. Ersättning lemnas bland annat ej: dels för djur, hos hvilka rots konstateras inom 90 dagar, efter det att detsamma införts i riket, eller hos hvilka lungsjuka konstaterats inom 180 dagar efter djurets införande, såvida ej djuret bevisligen blifvit smittadt inom riket, dels om egaren underlåtit att inom 24 timmar *anmäla* sjukdomens utbrott eller misstanke derom, dels ock om egaren underlåter att följa eller handlar emot gifna föreskrifter till farsotens bekämpande.

Inom ramen af den för hela riket gällande rikslagen har hvar oeh en af de särskilda förbundsstaterna stiftat särskilda lagar och instruktioner, rörande kreatursfarsoterna. Bland de olika staterna hafva Preussen, Bayern, Württemberg, Braunschweig, Sachsen-Altenburg, Anhalt och Elsass-Lothringen beslutat, att djuregarne skola erhålla ersättning ej blott för djur, som dödates eller dött i rots och elakartad lungsjuka,

utan äfven för sådana, som fallit i *mjeltbrand* och *mjeltbrandsemfysem*, hvaremot Sachsen, Baden, Hessen, Sachsen-Weimar, Reuss väl ersätta mjeltbrand, men ej mjeltbrandsemfysem. Såsom villkor för ersättningens utbetalande fordras öfverallt, att djuret fått sjelfdö och ej nedslagtats.

Jag vill nu ej längre upptaga tiden med exempel från utlandets lagstiftning, utan återgår till förhållandena här hemma samt till den inverkan, som en lagstiftning, liknande den i Tyskland eller Danmark gällande, skulle komma att utöfva derpå. Först och främst vill jag då fästa mig vid mjeltbrand och mjeltbrandsemfysem, alldenstund dessa äro hos oss rent inhemska sjukdomar, hvilka årligen förorsaka landtmännen ej obetydliga förluster. Lagstiftningen mot mjeltbrand motsvarar ej det därför afsedda ändamålet. Den föreskrifver en del, åtminstone vid de vanligast förekommande enstaka fallen, temligen onödiga, men det oaktadt för djuregarne högst betungande åtgärder; hvad som är absolut nödvändigt åter kan deremot ej med tillhjälp af gällande författningar framtingas. Mjeltbrand uppträder nemligen oftast sporadiskt; ett eller annat enstaka fall om året midt i en stor ladugård, utan att ens det störtade djurets närmaste sidokamrater angripas, är en ej ovanlig företeelse. Detta visar tillräckligt tydligt, att sjukdomen i de flesta fall ej är direkt smittosam från djur till djur. Smittämnet i ett dött djur är lätt att förstöra, men har det kommit ut på marken, så öfvergå bacillerna i sporer, hvilka äro ytterst seglifvade. Flera år efter, sedan ett mjeltbrandskadaver blifvit nedgräfdt, kan det foder, som skördas på begravningsplatsen, vara smittoförande, ett förhållande, hvarpå man har en massa exempel i utlandet.

Kardinalvilkoren för mjeltbrandssjukdomens utrotande äro därför, hvilket ock den tyska lagstiftningen riktigt uppfattat, följande: Ett djur, som dött i mjeltbrand, får aldrig öppnas annat än af veterinär och då endast så mycket, som är nödvändigt för diagnosens ställande, och aldrig flås; ett mjeltbrandssjukt djur får under inga förhållanden nedslagtas. Kadavret bör helst kokas eller brännas; kan detta ej ske, skall det nedgräfvast mycket djupt på plats, dit ej grundvatten kan komma. Ett stort område rundt grafven skall under flera år vara inhägnadt så, att hvarken foder får skördas eller djur få beta der. Deremot är hvarje afspärrning af den smittade gården eller inskränkning i mjölkens användande obehöflig, såvida ej, hvilket ju någon gång inträffar, flera djur efter hvarandra dö eller, med andra ord, såvida sjukdomen ej blir farsotsartad. Men hur går det manne till i verkligheten? Jo, derom upplysa veterinärernas rapporter öfver sina tjensteresor mer

än tydligt. Ofta får man sålunda i dessa rapporter veta, att två à tre djur förut med några månaders mellantid plötsligt dött eller i dödsmomentet nedslagtats utan att man anmält dödsfallen. Huden har af-tagits och sålts till garfvaren, köttet har sålts eller af egaren uppåtits, tarmar och affall hafva nedgräfts i gödselstacken eller i någon myrkant. När då äntligen vid tredje eller fjerde dödsfallet detta anmäls, har djuret redan slagts; blod och orenlighet äro utspridda öfverallt. Veterinären skall då vidtaga författningsenliga åtgärder, kadavret blir nedgräfdt och platsen inhägnad. Stängslet omkring nedgräfningsplatsen skall visserligen hållas i orubbadt skick under ett år, men dels är denna tid för kort, dels torde ej så sällan hända, att detsamma ej får stå qvar ens så länge. En stor del mjeltbrandsfall komma dock aldrig till vederbörandes kännedom. Det är nemligen, i synnerhet för en större ladugårdsegare, en rätt dyrbar affär att få ett mjeltbrandsfall i ladugården, ty dels kostar desinfektion och nedgräfning pengar och arbete, och dels, och detta är det värsta, skola under 10 dagar efter afslutad desinfektion hans husdjur hållas afskilda, hvarjemte mjölken från hela ladugården ej får användas eller afyttras med mindre den blifvit kokt, hvilket praktiskt sedt nästan är detsamma som förbud mot dess försäljning. Under sådana förhållanden är det klart, att alla försök göras att hemlighålla dödsfallet; man nedgräfver kadavret och desinfekterar sjelf så godt man kan. I de flesta fall tjenar det till intet att åtala den skyldige, ty det är svårt att leda i bevis, att egaren, då djuret sjuknade, verkligen visste eller misstänkte, att det var mjeltbrand samt att han sålunda varit skyldig att anmäla fallet. Nej, det enda möjliga sättet att få djuregaren att anmäla ett mjeltbrandsfall är att lemna honom ersättning för det eljest värdelösa kadavret, att ej hindra mjölkförsäljning från de friska korna samt att ej förklara stället smittadt längre, än till dess desinfektionen är afslutad, såvida nemligen ej flera än ett fall inom samma besättning inträffa inom t. ex. en vecka. Äfven böra, der så låter sig göra, kadavren kokas eller genomstekas, eller ock böra kommunerna anskaffa lämpliga, ständigt inhägnade nedgräfningsplatser.»

Efter en längre utredning rörande obligatorisk kreatursförsäkring föreslår föredraganden akademien att hos Kongl. Maj:t göra en underdånig hemställan, »att Kongl. Maj:t, efter verkställd utredning och med Riksdagens medgifvande, i hvad på Riksdagen beror, måtte ordna frågan om de smittosamma husdjurssjukdomarnas bekämpande i öfverensstämmelse med principen om en obligatorisk kreatursförsäkring mot de förluster, som på grund af nämnda sjukdomar kunnat uppstå.»

Vidare hafva hushållningssällskapens ombud vid möte i Stockholm under november månad 1899 med anledning af väckta motioner beslutat att till Kongl. Maj:t aflåta följande två skrivelser; hvaraf den ena har följande lydelse:

»I samma mån man lärt känna de hos husdjuren förekommande smittosamma sjukdomarnas natur och väsen, har man i så godt som alla länder sökt att genom mer eller mindre stränga lagbestämmelser skydda sig mot dem och derigenom förebygga de förluster, som genom desamma tillskyndas djuregare. Äfven i vårt land har utfärdats en förordning om hvad som iakttagas bör till förekommande och hämmande af vissa smittosamma husdjurssjukdomar, hvilka genom sitt häftiga uppträdande och sin tendens att sprida sig inom ett större område visat sig mest förlustbringande. Erfarenheten ger emellertid vid handen, att äfven andra än de i nämnda förordning omförmälda sjukdomar kunna uppträda under så svåra former och vara så förlustbringande, att deras spridande bör genom lagstiftningsåtgärder bekämpas. Särskildt gäller detta om den smittosamma hästsjukdomen lunggröta. Hos oss kan under nuvarande förhållanden ingen djuregare skydda sig mot denna sjukdom, och betydelsen af att få till stånd lagbestämmelser till skydd mot densammas spridande ligger därför i öppen dag.

I våra grannland Norge och Danmark har man ock, inseende vigten af sådana bestämmelser, utfärdat föreskrifter, hvilka utan att vara så stränga som de mot mjeltbrand m. fl. sjukdomar gällande dock äro af sådan art, att de utan vare sig det allmännas eller den enskildes alltför stora betungande verksamt bidraga till hindrande af smittans spridning. Af de i dessa länder gällande bestämmelser torde största betydelsen böra tilläggas dem, som afse inskränkning af samfärdsel dels med i lunggröta insjuknade djur, dels ock med djur, som synas misstänkta att vara med sjukdomen behäftade eller anses kunna medföra smitta. Sådana djur få ej föras till marknader, utställningar, premieringar, gemensamma beten eller andra platser, der flera djur för ett eller annat ändamål äro sammanförda, ej heller få de inställas i främmande stallar.

Väl hafva hos oss vid ett eller annat tillfälle, då lunggröta utbrutit bland de å kavalleriregementens lägerplatser sammandragna nummerhästar och dessa med anledning deraf hemskickats, utfärdats bestämmelser med förståndigande för vederbörande rusthållare att under någon tid hålla de hemsända djuren afskilda och under särskild skötares vård, men dessa bestämmelser hafva endast varit gällande för det speciella tillfället och hafva sålunda ej kunnat vara tillfyllestgörande för alla de

fall, då åtgärder mot sjukdomens spridande varit af nöden. Förefunnes åter i lag stadgad skyldighet att vid alla tillfällen, då lungröta utbrutit, iakttaga vissa försigtighetsmått mot sjukdomen, komme helt visst det dermed åsyftade resultatet att ernås och djuregare besparas förluster, som eljest skulle dem tillskyndas.

På grund af hvad sålunda anförts, få hushållningssällskapens ombud i underdånighet anhålla,

det Eders Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida ej lagbestämmelser till förekommande och hämmande af lungrötas spridande böra utfärdas, samt vidtaga de åtgärder, hvartill en sådan utredning kan gifva anledning.»

Den andra skrifvelsen lyder sålunda:

»De förluster, som förorsakas af smittosamma husdjurssjukdomar inom landet, äro ofta nog särdeles känbara för den enskilde djuregaren, och detta i desto högre grad, ju mer elakartad den ifrågasvarande sjukdomen till sin beskaffenhet är. Dessa förluster bestå ej blott deri, att de af sjukdomen angripna djuren dö eller deras produktionsförmåga nedsättes, utan framkallas ock af en mångfald af lagstiftningen anbefalda åtgärder, hvilka djuregaren måste underkasta sig för att hindra sjukdomens spridande. I fråga om dem bland ifrågasvarande husdjurssjukdomar, som icke äro inom landet inhemska, t. ex. mul- och klöfsjuka, har staten iklädt sig en ganska långt gående ersättningskyldighet för genom dem uppkommande kostnader och förluster, under det deremot vid utbrott af sjukdomen mjeltbrand, hvars förlustbringande verkningar äro väl kända, särskildt från dess uppträdande i Vestergötland innevarande år, ingen ersättning af statsmedel utbetalas vare sig för de i denna sjukdom sjelfdöda djur eller för desinfektionsarbete och karantänkostnader. På samma gång det synes vara med billigheten förenligt, att staten till täckande af de på grund af mjeltbrandsfarsot den enskilde utan hans förvallande tillskyndade förluster träder hjelpande emellan, ligger det ock i statens eget intresse att hålla djuregaren skadeslös för dessa förluster, när djuregaren derigenom blir särdeles mån att låta hvarje inträffadt fall så snart som möjligt komma till myndigheternas kännedom, hvarigenom åter farsoten naturligen vida lättare bekämpas.

Med stöd häraf anhålla hushållningssällskapens ombud i underdånighet,

att Eders Kongl. Maj:t täcktes till en kommande Riksdag framlägga förslag om bidrag af statsmedel till täckande, åtminstone delvis, af de förluster, som åsamkas egare af husdjur till följd af de åtgärder, som blifvit djuregare ålagda i ändamål att hindra mjeltbrandssmittans spridande.»

Till fullständigande af hvad här ofvan meddelats angående förekomsten af smittosamma husdjurssjukdomar inom riket får utskottet lemna följande, på officiella handlingar grundade uppgifter.

År 1897 dogo i mjeltbrand 98 nötkreatur och 1 häst, i mjeltbrandsemfysem 27 nötkreatur, år 1898 i mjeltbrand 68 nötkreatur, 11 hästar, 11 får och 13 svin samt i mjeltbrandsemfysem 33 nötkreatur, år 1899 i mjeltbrand 800 nötkreatur, 56 hästar, 17 får och 8 svin samt i mjeltbrandsemfysem 69 nötkreatur. Af de för sistnämnda år uppgifna dödsfall i mjeltbrand kommo ensamt på Skaraborgs län 682 nötkreatur, 50 hästar, 16 får och 4 svin, hvilka jemte de 6 nötkreatur och 7 hästar, som i samma län dött under innevarande år i denna sjukdom, uppgifvits hafva haft ett sammanlagdt värde af 103,487 kronor, och för hvilka af statsmedel utbetalats i ersättning 20,000 kronor, förutom ett lika stort belopp, som på enskild motionärs framställning blifvit af innevarande års Riksdag för samma ändamål anvisadt.

Af mul- och klöfsjuka voro under tiden $^{15}/_{10}$ 1892— $^{2}/_{6}$ 1893 an gripna 1,405 nötkreatur, 534 får och 830 svin samt under åren 1897—1898 671 nötkreatur, af hvilka sistnämnda ej mindre än 222 stycken, som i och för sjukdomens hämmande nedslagtades, ersattes af statsmedel med tillsammans 30,345 kronor.

Af rödsjuka (erysipelas malignum) hos svin hade enligt till medicinalstyrelsen inkomna rapporter följande antal fall förekommit under nedanstående år: 1893 924, 1894 1,304, 1895 1,548, 1896 1,010 och 1897 1,082.

Enligt samma rapporter har den bland de s. k. mildare infektions sjukdomarne upptagna sjukdomen lungröta hos hästar uppträdt år 1893 i 459, år 1894 i 689, år 1895 i 477, år 1896 i 950 och år 1897 i 865 fall.

Af den redogörelse, som i det föregående lemnats rörande de i Sverige och några dertill angränsande länder gällande bestämmelser om förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren, framgår otvetydigt, att de upppoffringar, som i vårt land kräfas af den enskilde djuregaren *i detta hänseende*, ofta äro synnerligen betungande och i allmänhet vida större än i våra grannländer. Såsom exempel på de belopp, hvartill djuregarnes förluster i sådana fall kunna uppgå, anser sig utskottet böra meddela, att vid det under åren 1897—1898 inträffade utbrott af mul- och klöfsjuka vid tre egendomar inom Stockholms län, hvarvid 334 nötkreatur voro angripna, djuregarne drabbats af förluster, som enligt till Kongl. Maj:t ingifna och af den å stället stationerade veterinären vitsordade förteckningar uppgått till ett sammanlagdt belopp af 12,800 kronor 3 öre, oaktadt afseende ej tagits till nödtvungen ändring i foderordningen under sjukdomstiden eller till kreaturens afmagring genom sjukdomen och deraf orsakad minskning i mjölkafkastning eller till annat dylikt, hvadan den nämnda kostnadssumman uppstått endast genom de åtgärder, som de sjuka djurens egare måst vidtaga för att hindra smittans spridande till andra kreatur. Det förhållandet, att djuregaren ej är tillförsäkrad skälig ersättning för möjligen uppkommande förluster, har, såsom ock professorerne Lundgrens och Wennerholms här ofvan referade anföranden gifva vid handen, ej sällan verkat derhän, att, vid enstaka fall af smittosam sjukdom inom en kreatursbesättning, djuregaren, i stället för att genast derom göra vederbörlig anmälan, tvärtom sökt att dölja detsamma för att såmedelst undgå de betungande utgifter, som de författningsenliga åtgärderna till förekommande af smittans spridning till andra kreaturshjordar skulle för honom medföra, men af hvilka han icke kunde antagas hafva något gagn.

Dessa nu påpekade missförhållanden och den enighet, hvarmed jordbrukets representanter uttalat sig om behovet af deras afhjelpande, synas gifva vid handen nödvändigheten af en ändring i nu gällande författningar angående förekommande och hämmande af smittosamma husdjursjukdomar i syfte att vinna ökad trygghet mot sådana sjukdomars uppkomst och utbredning samt att bereda den enskilde lindring i derigenom orsakade kostnader och förluster. Huruvida sådan lindring bör beredas genom mildrade bestämmelser rörande försigtighetsmått vid sådan sjukdom, genom direkt understöd från staten, genom statsunderstöd i vissa fall till enskilda försäkringsanstalter eller på annat sätt, torde böra öfverlätas åt sakkunnig person eller myndighet att utreda.

På grund af det anförda får utskottet, med anledning af de i ärendet väckta motionerna af dels herr A. T. Pettersson i Österhaninge m. fl. och dels herrar A. J. Ericson i Ransta och L. P. Mallmin, hemställa,

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i hvad mån gällande föreskrifter rörande förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren böra ändras, för att vinna ökad trygghet mot sådana sjukdomars uppkomst och utbredning äfvensom för att bereda den enskilde lindring i vidsträcktare grad än hittills i de kostnader och förluster, som han vid sådana sjukdomars förekomst måste vidkännas för det allmänna bästa, samt att derefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning.

Stockholm den 26 April 1900.

På utskottets vägnar:

G. KRONLUND.